

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Висвітлено питання реформування сільського господарства у Закарпатті. Досліджено їх вплив на специфіку та попередні результати проведених реформ.

Ключові слова: Агропромисловий комплекс, реформування, земельна реформа, відносини власності, особисті підсобні господарства, фермерські господарства.

*Younger scientific employee O.M. Mikulin – Zacarpatian
institute of agroindustrial production of UAAN*

On same aspects of reforms of agricultural of Zakarpatia

It has been show the peculiarity of carrying out reform of agricultural in Zakarpatia. Their influence upon first results and specification of reforms was investigated.

Keywords: Agroindustrial complex, reforms, land reforms, individual farm, treatment of property.

Процеси реформування, які проходять у нашому суспільстві та економіці країни, не могли обминути і сільське господарство, адже саме ця ланка економіки України значною мірою визначає соціально-економічне становище суспільства та продовольчу безпеку держави. Вони спричинили розвиток у сільському господарстві нових процесів і явищ, одним з яких є поглиблення його різноукладності. Здійснюється його трансформація, замість старих укладів з'являються нові. Традиційні для сільського господарства України уклади набувають нових рис і особливостей. Збільшуються кількість чинників, які впливають на характер розвитку окремих укладів та їх сукупності, яка формує різноукладність. Проблеми розвитку сільськогосподарської галузі одночасно стають проблемами формування і функціонування господарств різних форм власності на селі.

Над даними питаннями працювало багато вчених. Найвагоміший внесок в їх дослідження зробили П.І. Гайдуцький, В.Г. Галанець, Д.І. Гнаткович, Г.Д. Гуцуляк, В.В. Горлачук, Б.М. Данилишин, Д.С. Добряк, М.А. Лендел, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, М.М. Федоров, В.В. Юрчишин та ін. В їхніх працях відображено теоретичні та практичні аспекти реформування сільського господарства, визначено методи регулювання земельних відносин, розроблено умови і складові елементи становлення та розвитку власності, але окремі питання залишаються недостатньо досліджуваними, зокрема розвиток господарств різних форм власності в умовах земельної реформи.

Мета досліджень полягає у тому, щоб на основі сучасних теоретичних концепцій та положень сучасної державної політики розкрити особливості, проблеми та напрямки розвитку господарств різних форм власності при реформуванні земельних відносин агропромислового комплексу Закарпатської області.

В основі економічних перетворень лежить земельна реформа, при якій носієм аграрних відносин став землевласник – товаровиробник. Подальший

¹ Наук. керівник: А.В. Балян, канд. екон. наук, директор Закарпатського інституту АПВ

економічний розвиток економіки України і Закарпатської області зокрема залежить від розвитку господарств різних форм власності, тому для визначення ролі власності у системі виробничих відносин необхідно вивчити їхню економічну суть, значимість та вплив на розвиток економіки області.

Результати досліджень показали, що природноекономічні особливості, місцеві традиції та історичний розвиток Закарпатської області обумовлюють диференційований підхід у частині реформування земельних відносин, а значить і у розвитку різних форм власності.

Саме специфіка Закарпатської області зумовлює те, що тут більша частка дрібних господарств у земельних угіддях, що сприяло створенню ОПГН в області, відповідно до цього відбувалося інтенсивне вилучення земель під індивідуальне житлове та господарське, в т.ч. агропромислове будівництво, склалися істотні зміни у складі землекористувачів. Майже 28 % усіх земель зосереджено в руках ОПГН і тільки 7,8 % у сільськогосподарських підприємствах.

Основу формування і розвитку земельних відносин становить власність на землю.

У Закарпатській області реформування земельних відносин охоплювало реструктуризацію земельного фонду, паювання, зміну форми власності на землю, створення агроформувань ринкового типу на базі КСП та оренду землі. 121 тис. закарпатців набули права на земельний пай і по-різному використовують свої землі, 22 % уклали договори оренди, 77,8 % – ведуть приватне господарство. Основна кількість договорів оренди укладені з відсотком орендної плати до 1,5 % від вартості паю, плата за 1 га землі у 2003 році у середньому становила 118,3 грн. і тільки 8 % її було виплачено у грошовому виразі. В основному (88,8 %) орендну плату платили продукцією і послугами.

Аналіз виробництва валової продукції свідчить про сталу тенденцію до його зменшення. Загальний рівень валової продукції у 2003 році становить тільки 91,2 % від 1990 року. Відбувся перерозподіл валового виробництва продукції від сільськогосподарських підприємств до населення, тобто господарства населення продовжують залишатися основними товаровиробниками сільськогосподарської продукції. За виробництвом на 100 га сільськогосподарських угідь населення дає результат більш ніж у 5 разів вищий, ніж сільськогосподарські підприємства, але розрив між обсягом виробництва валової продукції на 100 га між ОПГН і сільськогосподарськими підприємствами скорочується, що свідчить про певне зростання ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Табл. 1. Виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь господарствами усіх форм власності (тис. грн.)

	1990	1995	2000	2002	2003	2003 в % 1990
Всі категорії господарств	367,9	279,1	279,9	330,4	335,7	91,2
у тому числі сільськогосподарські підприємства	209,2	88,2	38,5	71,6	77,0	36,8
господарства населення	793,4	481,9	474,1	439,5	413,3	52,1

Але, оскільки у підсобних господарствах майже не використовуються правильні сівозміни, якісне насіння, грамотне землекористування, то часто

наноситься шкода ґрунту, збираються недостатні врожаї, дрібні товаровиробники перебувають фактично поза контролем, що є негативним для Закарпатської області, яка повинна стати туристично-рекреаційним регіоном і мати високі екологічні стандарти. З огляду на це, економічно і доцільно виправданним є розвиток і зміцнення поряд з суспільним сектором сільського господарства селянських (фермерських) господарств.

Висновки. Таким чином, розвиток землекористування у сільському господарстві Закарпаття та природні особливості зумовили власний шлях реформування земельних відносин і відновлення приватної власності на землю. Аналіз його основних соціально-історичних етапів свідчить про потребу врахування усіх факторів, які впливають на проведення та результативність реформ, таких як ухвалення і чітке дотримання нормативно-законодавчих актів, формування правового режиму землекористування та нових типів господарств з урахуванням фактора їх екологізації, вдосконалення економічного механізму регулювання земельних відносин.

У сільському господарстві основним суб'єктом, носієм аграрних відносин має стати землевласник товаровиробник, який буде у змозі реалізувати свої економічні інтереси через власність. Тому для подальшого розвитку аграрного сектора необхідно сформуванню власника, забезпечити умови для формування різних організаційно-правових форм господарювання різних типів та створення ринкового середовища для їх ефективного функціонування, а також реалізації соціальних і економічних інтересів селян.

Література

1. Сільське господарство Закарпатської області// Статистичний збірник. – Ужгород, 2004. – С. 7-9.
2. Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. – К.: Наука. – 2001, ч. 2. – С. 252-253.
3. Аграрна освіта і наука на початку третього тисячоліття/ Матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Львів. – 2001, т. 2. – С. 330.
4. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного виробництва. – К.: Ін-ут аграрної економіки УААН. – 1999.

УДК 657.1+657.471

Аспірт. О.В. Масик – Львівська КА

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ВІДХИЛЕННЯ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Розглянуто сутність та структуру нормативних витрат та їх відхилення за центрами відповідальності, аргументовано необхідність виявлення та усунення відхилень витрат праці, матеріалів і накладних витрат.

Ключові слова: нормативні витрати, центри відповідальності, накладні витрати.

Doctorate O.V. Massyk – Commercial Academy of Lviv

Separate aspects of definition of normative expenses and their deviations after the centers of the responsibility.

It is considered essence and structure of normative expenses and their deviations after the centers of the responsibility, it is given reason necessity of revealing and elimination of deviations of expenses of work, materials and unprofitable expenses.

Keywords: normative expenses, the centers of the responsibility, unprofitable expenses.